

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת תרומה תשע"ה שנה ד' גליון 174
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: מקלו של רבי מאיר

וכתב שם המאירי: כל שמכוין שיהא תלמוד תורה עולה ומצליח בידו, יזהר שלא יטריד עצמו וישתדל שיהיה פנוי מכל שאר עסקים, שאין התלמוד והעסק שוים במדרגה אחת, אלא כשזה עולה זה שוקע. וכבר אמר אחד החכמים: אם אמרה לי אם להגיש לה כותת לא הייתי לומד, כלומר אפילו הטרידתני אמי טירדה קלה להביא לה כותח והייתי עושה זאת, הייתי נטרד מגירסתי ולא הייתי חוזר לשם, ואחד החכמים אמר, אם היתה עוקצת אותי כינה לא הייתי לומד, כלומר שאפילו טרדת עקיצת הכינה היתה מביאה אותי לידי ביטול תורה וכל זה הערה להשתדל במה שישמרהו מביטול תורה. ע"כ.

אלא שעל דברי רבא שהיה נטרד מלימודו כשעקצה אותו כינה, הקשה בספר מדרש תלפיות (ע' הנהגת העבור), כיצד היו הכינים עוקצות את רבא והרי אמרו במדרש (בראשית רבה פרשה נד) על הפסוק "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו", רבי יוחנן אמר זו אשתו, רבי שמואל אמר זה הנחש. רבי יהושע בן לוי אמר: זה יצר הרע. אמר רבי ברכיה "גם אויביו", לרבות מזיקי ביתו, כגון יתושים ופרעושים וזבובים.

ומאחר שדרכיו של רבא בודאי היו רצויות לפני ה' יתברך, אם כן צריך ביאור איך שלטו בו יתושים ופרעושים וכינים, והרי גם כינים הם בכלל אויביו אף שאינו מוזכר במדרש לפי שעקיצתם קשה מיתושים ופרעושים?

וכתב לתרץ, שבהיות והיו דרכיהם רצויות לפני המקום לאיזה מהחכמים היה מזמין להם יכולת להחליף חלוקם ולאיזה מהם היה עושה שלא ירגישו בעקיצתם, ונמצא שאויביהם שהם היתושים והפרעושים והכינים היו משלימים עימם. עכ"ד.

כלומר, שיש צדיקים שכלל לא עקצו אותם והיו צדיקים שהיו דרכיהם רצויים למקום ובכל זאת היו עוקצים אותם הפרעושים והיתושים אלא שה' יתברך היה מזמין להם בגדים אחרים להחלפה, שלא יצער אותם יותר מדי.

הירושלמי (נדרים פ"ט ה"א, ובמועד קטן פ"ג ה"א) מביא מעשה בזקן אחד שנדר נדר והתחרט עליו ובקש לבקש שיתירו לו את הנדר. אולם אף חכם לא הצליח למצוא פתח לנדרו, עד שהגיע רבי שמעון בן אלעזר (שהגמרא בחולין ו. אומרת שהיה תלמידו המובהק של רבי מאיר) ובחכמתו הצליח למצוא לו פתח. כשבא ושלבחו על חכמתו הגיב, כי אין זה מחכמתו אלא "מקלו של רבי מאיר היתה לי והיא היתה מבינתו דעת".

ויש להבין מה מעלת מקלו של רבי מאיר המועיל לתוספת דעת וחכמה?

מצינו אצל יעקב אבינו שאמר: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה". מסביר התרגום: "ארי יחידי עברית ית ירדנא". כלומר המקל מסמל על אדם שאין לו כל דבר מהעולם הזה. כך גם מצינו אצל שלמה המלך בגיטין (סח:), כאשר הושלך מארמונו על ידי אשמדאי מלך השדים, הוא מעיד על עצמו שהוא מלך רק על "מקלו", היינו שלא היה לו שום דבר מהעולם הזה.

בא מקלו של רבי מאיר ומלמדנו שבכדי לצמוח לתלמיד חכם צריך שיהיה לך מהעולם הזה רק "מקל", לנתק את עצמך מכל ענייני העולם הזה ורק כך תוכל לצמוח לתלמיד חכם. וכמו שכתב הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (ח"א סימן מ"ד) וז"ל: באשר זו דרכה של תורה שאין עמלה ותכליתה מתקיים אלא במי שמפנה כל ראשו בה, ונפש עמל עמלה לו, ומסייעו ליזכות בה, ואי אפשר להיות גדול בתורה שעה שעוסק בדברים אחרים. ע"כ. ויש להביא מקור לזה מדברי הגמרא בסוטה (כא:): אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן. ופירש רש"י, שפירש מכל עסקים ונעשה עליה עני וחסר כל.

וכן בעירובין (סה.) אמר אביי, אילו אמרה לי האומנת שלי, תגיש לי ספל לבן מן החנות, לא שנית, כל אותו היום הייתי מבולבל ולא יכולתי ללמוד טוב. מחמת הדבר הזה שהסיח דעתי מהלימוד. ורבא אומר שאם היתה עוקצת אותי כינה כבר לא הייתי לומד טוב אותו יום, בגלל הסחת הדעת של עקיצת הכינה.

ראש חודש אדר:

סגולה גדולה לקרוא ספר תהילים בראש חודש אדר
(הקדמת מעם לועז בשם המהר"ו)

חודש אדר:

א. כתב בספה"ק צמח צדיק (חודש אדר דף כג:):
"משנכנס אדר מרבין בשמחה", כי אדר הוא החודש
הי"ב, וי"ב פעמים חודש גימטריא ג' אלפים תשמ"ד,
שהם הי"ג מכילין דרחמי, לכל סטר ד' פעמים
תתקל"ו כידוע. וזה שאמר זקני מוהר"מ זצ"ל (האהבת
שלום) כי אדר ר"ת רעוא דרעוא אשתכת, והמן
הרשע רצה לגזול החסדים מחודש זה. ע"כ. הרי
שבחודש זה נפתחים שערי רצון, והתפילה מתקבלת.

ב. כתב בספה"ק שם משמואל (פרשת ויקהל,
תרע"ט) וזל: כן בכל שנה בחודש אדר שקודם ניסן,
נותנים מן השמים התעוררות חדשה בלב ישראל,
אפילו לאותם שהיו בכל השנה בבחינת שינה, וכמו
שהגיד כ"ק אבי האדמו"ר זצלה"ה: אדר קודם ניסן
הוא כעין אלול קודם תשרי.

ג. כתב החידושי הרי"ם (עה"ת ענייני חודש אדר): כי
בכל חודש אדר נתעורר למעלה תשוקה לישראל,
וזהו פירוש שם "אדר" מלשון "דירה", כדאיתא
במדרש תרומה: משל למלך שאמר לחתנו טובה זו
עשה לי, בכל מקום שאתם הולכים קיטון אחד עשה
לי ואדור אצלכם. וטרם שבא ניסן - חודש של
גאולה, נתעורר חודש מקודם אותו תשוקה שהיה אז
טרם גמר המשכן, ובכך צריך איש ישראל להתעורר
בלבו תשוקה בוערת להתנדב כל עצמו חיותו והונו
להשי"ת, שישתוקק מאוד שנזכה לעבוד לפניו יתברך
שמו בכל לב נפש.

ד. בספה"ק דברי שמואל להרה"ק רבי שמואל
שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (פרשת זכור ד"ה וזהו)
כתב לפרש דברי חז"ל (תענית כט). "האי מאן דאית
ליה דינא בהדי נכרי לימצא נפשיה באדר", וז"ל:
בהדי נכרי היינו עם היצר הרע הנקרא נכרי, ובחודש
הזה מסוגל לילך נגדו. עכ"ל.

ה. חודש המסוגל לטהרת המחשבה: כתב בספה"ק
מעגלי צדק (דף קיט). "ה ועו) לבאר מאמרם ז"ל
(ביצה טו): הרוצה שייתקיימו נכסיו יטע בהם אדר.
וז"ל: דבכל שנה אף שאדם רוצה לטהר מחשבותיו
אין לו הצלחה כל כך, כי במעט קט נטרד מחשבות
חיצוניות. אבל חודש אדר מסוגל לזה לטהר לבבות,
והענין כי אז היה כן בימי הפורים שקיימו וקבלו בלב
שלם, וכמו כן נוכל לפעול עתה שהמחשבות טובות
יעשו רושם בנו ונצליח בהם שלא ימוט לעולם, והיינו
"הרוצה שיצליחו נכסיו" הם המחשבות שנכסין מכל,
"יטע בהן" נטיעות טובות בחודש "אדר".

ונראה לתרץ בדרך אחרת על פי מה שכתב בשו"ת
תורה לשמה (סימן שצ"ז), שרבינו האר"י הזהיר שלא
להרוג את הכנים שהם נבראים מן הזיעה, שאין ראוי
להורגם ולא לקוץ בהם כלל, כי אלו הם מותרי האדם
והסיגים שלו שמהם נבראים אלו הכנים, ותיקון ותועלת
לאדם כשאלו הכנים נבראים מזיעת גופו, כי יוצאים
סיגיו ומותריו וקליפותיו לחוץ ולכן אין לו לקוץ בהם.
ע"ש.

לפי זה רבא דקדק בלשונו והזכיר דוקא את הכינים, כי
הם מרמזים למותרות היוצאים מהאדם, וכוונת רבא
לומר שכל דבר שהוא מותרות וכדוגמא לדבר הכינים,
הרי שהם גורמים להסחת דעת מהתורה הקדושה ומילא
כבר ייחסר לו מהצלחה בלימודו, כי התורה מצריכה
שכל דעתו ועיונו יהיה אך ורק בתורה הקדושה.

פעם נשאל הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, למה בימינו לא
רואים תלמידי חכמים גדולים כמו שהיו בדורות עברו,
וניסו לתלות זאת בכל מיני דברים.

אבל הגרי"ש אלישיב זצוק"ל השיב: שהסיבה היא
שלומדים אבל מפסיקים, פעם ידעו שלומדים ולומדים
וצריכים להתמיד וכשמוכרחים להפסיק אז מפסיקים
ומיד חוזרים ללימוד, היום כשגומרים ללמוד מסיחים
את הדעת לעניינים אחרים. תורה שלומדים אותה
בצורה כזאת שמסיחים ממנה את הדעת לא יכולה
להצמיח תלמידי חכמים.

כשנשאל מה השיעור של היסח הדעת? השיב: כתוב
"התעיף עיניך בו ואיננו", דברי תורה נקראים עוף,
כהרף עין, הוא עצם ופתח את עינו, ואמר: זה נקרא
היסח הדעת כהרף עין ממש.

המשנה במסכת כריתות (פ"ג מ"ז) מספרת, שרבן
גמליאל נשיא ישראל הלך לקנות בהמה למשתה בנו
באיטליז של עמאום ורבי יהושע אב בית הדין היה עמו,
ובא רבי עקיבא ושאל אותו שאלה שרחוקה
מהמציאות, ורבן גמליאל השיב ואמר לו, זו לא שמענו
אבל שמענו שאלה אחרת.

שואל התפארת ישראל (אות מ"ב), לשם מה נכתב
הסיפור הזה במשנה היכן היה רבן גמליאל ומי הלך
עמו? ומסביר, שמדובר בנשיא ישראל אשר היה טרוד
בחתונת בנו ועוד במקום המוני של שוק המלא בצעקות
ואנשים, ובכל זאת לא חשש רבי עקיבא לבוא ולשאול
אותו דינים שאינם מצויים, בידעו שלא יקפיד עליו
וילמד עמו גם בזמנים כאלה. להורות, כי אין זמן בו
פטורים מלהסיח דעת מהתורה הקדושה.

לשמיעת שיעוריו הנפלאים של
הרב איתי חיים בן אהרן שליט"א
על פרשת תרומה

050-4133783 שלוחה: 127 (מהיר שיחה רגילה)